

BAKGRUNDSINFO TILL NÅGRA AV DE VACKRASTE JULSÅNGERNA 2021

Päivi Mattila har samlat ihop informationen.

Vardagsorgerna glöm dem alla

Alpo Noponen, som skrivit sångtexten, föddes i Rantasalmi 10.12.1862. Han studerade till lärare vid Sordavala seminarium. Noponen verkade som lärare först i Mäntyharju och från år 1894 i Helsingfors. Noponen var en mångsidig författare, som förutom dikter också skrev pjäser, noveller och läroböcker. Han redigerade också tidningen Valistuksen Lasten och tidningen Joulupukki. Alpo Noponen dog i Helsingfors 21.2.1927 (64 år). Sången "Vardagsorgerna glöm dem alla" skrev Noponen i sin sommarbostad i Mäntylä i Ingå sommaren 1916. Den publicerades samma år i tidningen Joulupukki. Sångens första vers handlar om julförberedelser, den andra om julens budskap och betydelse. Leevi Madetoja har tonsatt sången.

Giv mig ej glans, ej guld, ej prakt

I Jean Sibelius kompositioner har julsångerna en speciell status eftersom de är placerade som opus nummer 1 i hans lista över kompositioner. Av de fem sångerna i op.1-sviten är Giv mig ej glans, ej guld, ej prakt den mest kända. Sångens text är skriven av Zacharias Topelius och den publicerades år 1887 på tidningen Jul-Qvällens pärm. Som Sibeliuskomposition presenterades den år 1909 i tidningen Sampo. Vem som har översatt dikten till finska är än i dag oklart. Möjligtvis kan det vara Topelius dotterson Mikael Nyberg som gjort översättningen. Sibelius tonsatte julsången år 1909, kort efter att han hade flyttat till Ainola i Träskända. När julsångerna vanligtvis alltid ackompanjerades av kompositörmästaren själv, satte sig alltid fru Aino Sibelius ner för att ackompanjera den här sången. (Reijo Pajamo)

Fridfullt i drömmar

År 1926 publicerades sånghäftet Varpunen, redigerad av läraren Martti Korpilahti i Jyväskylä. Samlingens specialitet är några franska julsånger som Korpilahti hoppades att skulle ge "glädje

till Finlands skolelever”. Den mest kända av sångerna är ”Fridfullt i drömmar”. Under årens lopp har sången blivit mycket omtyckt och använd. Refrängen ”Änglaskaror, säg, vill ni visa väg, att den största kärlek vi skåda må” berättar enkelt om julens budskap. Fridfullt i drömmar berättar också om vad som hände Jesusbarnet som föddes på julen. (”Korsfäst emellan rövarna“)

Stilla natt, heliga natt

På julafton år 1818 satt pastor Joseph Mohr (1792-1848) och förberedde predikan inför julnattens mässa. Förberedelserna avbröts, när pastorn ombads komma och välsigna ett barn som fötts i en koleldares familj. När pastor Mohr såg det nyfödda barnet kände han att de ord han för en stund sedan läst i julevangeliet hade blivit sanna: ”Idag är er Kristus, Herren född”. När pastorn återvände hem skrev han dikten ”Stilla natt, heliga natt.” I Obersdorfs byakapell hade orgeln gått sönder, så julnattens mässa måste förrättas utan orgel. Församlingen som hade samlats överraskades, när pastor Joseph Mohr och organist Franz Gruber (1787-1863) framförde sången ”Stilla natt, Heliga natt” tvåstämmigt till gitarrackompanjemang. Den här sången, som har kallats världens vackraste julsång, har sjungits i Finland sedan början av 1880-talet. Sången är översatt till finska av Gustaf Oskar Schöneman (1839-1894). (Reijo Pajamo)

Betlehems stjärna

I Svenska psalmboken (nr 134) finns sången i den avdelningen som är gemensam för alla Sveriges kyrkor. Den är en lika central julsång för svenskarna som Topelius-Sibelius sång, Giv mig ej glans ej guld ej prakt är för finländarna. Viktor Rydberg (1828-1893), som också i Finland var en både omtyckt och hatad författare pga. sin liberala teologi, hade inte som avsikt att skriva en julsång. Ursprungligen ingick texten i Rydbergs roman som handlar om en vapensmed under reformationstiden. Verket anknyter till Rydbergs hemstad. Handlingen som till synes behandlar reformationstiden och Rydbergs egen tid med dess kontroverser och strider mellan trosivern och den fria humanismen, utspelar sig i Jönköping. I romanen är det vapensmedens dotter Margit som sjunger sången när hon är ute och ror, tillsammans med sin fästman Svante, på den somriga sjön Vättern. Sången lär vara skriven av Svante i romanen. Den svårare melodin snickrade musikläraren och kompositören Alice Tegnér (1864-1943), och i sin barnsångbok gav hon den rubriken Betlehems stjärna. Sången om en somrig sjö förvandlades till en julsång, som publicerades 1920 i psalmbokstillägget i Sverige.

Härlig är jorden

Danska kyrkoherden Ferdinand Fenger förälskade sig på 1850-talet i en tysk missionssång, speciellt i dess melodi. Fenger hade fått veta att melodin var en gammal pilgrimshymn från 1200-talet. Därmed bad han sin vän, lektor B. S. Ingeman att skriva ny text till sången. ”Härlig är jorden” (Dejlig är jorden) beskriver hela mänskligheten på en färd mot paradiset. Det finska namnet för sången var från början Toiviorokkeli. Den danska julsången har också tagits med i den finska och finlandssvenska psalmboken. (Reijo Pajamo)

Nu tändas tusen juleljus

Sången är tonsatt av svenska Emmy Köhler (1858–1925), som först verkade som guvernant i Småland, men flyttade senare till Stockholm. Köhlers mest kända sånger är ”Raska fötter” och ”Nu tändas tusen juleljus”. Den sistnämnda har Köhler också skrivit texten till. Sången pub-

licerades i Sverige 1899. I Finland är melodin känd som en julsång men också som en psalm, eftersom det finns en adventspsalm för barn med samma melodi. Psalmerna ingår i psalmboken "Nyt sytytämme kynttilän". Informationen är hämtad ur boken Virsitieto (red. Reijo Pajamo)

Liten låga

Pekka Simojoki (f. 1958) är en av vårt lands centrala kompositörer för andlig ungdomsmusik, och har producerat bl.a. gospel-mässor och -musikaler. Många av hans låtar har uppnått en ställning som klassiker och en del har till och med kommit med i psalmboken. Simojoki gör mycket samarbete med textskrivaren Anna-Mari Kaskinen (f. 1958), men skriver också texter själv, som exempelvis sången "Nu är det jul". (Ur boken Suuri Toivelaulukirja-Joululauluja)

Nu är det jul

Sångens kompositör och textskrivare, Pekka Simojoki, som är född i Kemi (f. 1958) är känd som en mångsidig musiker, kompositör till många mässor och andliga sånger. Nu är det jul-sången, komponerad på 1980-talet, har en särställning bland Pekka Simojokis kompositioner, eftersom han också har skrivit texten till sången. Simojoki kände att även om allt redan var sagt och skrivet om julen, så gav besöket till barndomens jullandskap en ny text. Sången är enligt kompositören en flod av tankar, en dykning i barndomens jular, en bild av vad kompositören skulle vilja göra på julen. Nu är det jul-sångens framgång började med att den blev publicerad i De vackraste julsångerna-evenemangets sånghäfte och den unga församlingens sångbok. Simojokis komposition är en av senaste årens vackraste julsånger, som också framförs ofta som solosång. (Reijo Pajamo: Joululaulujen kertomaa)

Himlen i min famn

Sångens kompositör, Carola Häggkvist (f. 1966, Sverige) berättar på pärmbudet på sin skiva Jul i Betlehem: "Jag hade en melodi, som sökte sin rätta plats. Jag visste att den handlade om Maria och jag sade till Erik, att kanske det är Marias vaggvisa till Jesus. Skivans norska producent Erik Hillestad (f. 1955) formade en text av alla Marias frågor – en ung flicka från Nasaret, som plötsligt hamnade mitt i ett mysterium och bland händelser, vars omfattning hon enbart kunde ana."

Sången översattes till finska av diktare-författare Pia Perkiö (f. 1944). Taivas sylissäni utgavs på Finska Missionssällskapet med samma namn år 2001. Den känsliga tolkningen framförs av Maria Laakso. Senare har Carolas sång blivit känd för den stora publiken framförd av Katri Helena, med annan text.

